

מתוך סדרת הספרים

יהודי כב המועדים

גליון 123 הלכות והליכות בענין "ערב פסח שחל בשבת"

פרשת צו

דרשת שבת הגדול

בדיקת המץ

בדקים החמץ ביום חמישי ליל י"ג (ש"ע תמד א). והטעם: לפי שבלייל י"ד שהוא שבת אי אפשר לבדוק לפי שאסור לטלטל הנר בשבת (לבוש שם א), ועוד שאי אפשר לבדוק כראוי שמצוי צצריכים להזיז חפצי מוקצה בזמן הבדיקה, (שערי ימי הפסח פרק ב ע"פ שחל בשבת ד) ולבדוק ביום שישי ערב שבת אי אפשר לבדוק לפי צריך לבדוק לאור הנר (משנ"ב תמד ס"ק ד).

ברכה מברך על "ביעור חמץ" כמו בכל השנים (משנ"ב שם ס"ק א), אף על פי שבשאר השנים אין בודקים בברכה בליל י"ב (משנ"ב תלו ס"ק ד), כיון שהשנה זה הזמן לכתחילה לכן מברך (עיין משנ"ב תמד א בשם אחרונים).

ביטול: אחר הבדיקה מבטל את החמץ שלא מצא ושלא ידוע באמירת "כל חמירא", והטעם: שמה ישכח לבטלו למחר בשבת, ועוד שלא יבוא לטעות לשנה הבאה ולא יבטל אחר הבדיקה (ש"ע תמד א, משנ"ב א).

הטעם שלא בודקים בליל שבת [אור לי"ד כבכל שנה] ויבוא עשה של בדיקת המץ וידחה איסור טלטול ומוקצה, שהרי גם בדרבנן אמרינן עשה דוחה לא עשה
(מג"א תמו ב בשם הש"ח)

כיון שאפשר לבדוק בליל י"ג אין הבדיקה דוחה איסור טלטול הנר, ועוד שהטלטול הוא לפני הבדיקה, הרי שהלאו הוא לפני העשה וזה "לא בעידנא" ולכן אין האיסור נדחה מפני המצוה (אבני שוהם ב"א ג).

טעם אחר: טלטול הנר חמור יותר, שיש בו חשש הבערה וכיבוי, והוא כעשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה (ש"ע חמץ מערכת חומת ומצה ה יד).

יום שישי – י"ג בניסן

שחרית: אין צריך להקדים ולמהר לתפילת שחרית כמו בכל שנה (עיין משנ"ב תכט ס"ק יג בשם מהר"ל), והטעם: לפי שאין נוהג בו איסור אכילת חמץ אחרי שליש היום כבכל השנים (חק לישראל ג, סדר ע"פ שחל בשבת הגר"ח זוננפלד ג, לוח א"י).

"מזמור לתודה" (תהילים ק) **"ולמנצח"** (שם כ): אומרים מזמורים אלו [בשונה מכל השנים שאין אומרים בער"פ (עיין ש"ע תכט ב)] ואין לגזור בזה אטו שאר שנים (לוח א"י). **הטעם שלא גוזרים שלא לאומרו אטו שנה הבאה** לפי שתפילה היא בציבור ומסתמא יש אחד מהם שבקי ויזכיר לציבור (חק לישראל יא).

תחנון "אא"א" **"ולמנצח"**: אין אומרים תחנון ווא"א **"ולמנצח"** כבכל חודש ניסן (ש"ע תכט ב), והספרדים אין אומרים "למנצח", **הטעם:** ככל יום שאין אומרים בו תחנון (כה"ח קלא).

ביעור חמץ – שרפת חמץ

מבערים את החמץ בערב שבת קודם חצות (ש"ע תמד ב) [אף שמותר באכילת חמץ כל היום] והכוונה בתחילת שעה שישית (משנ"ב שם ס"ק ט), שעה לפני חצות (סדר ערב פסח שחל בשבת להגר"ח ג), והטעם: כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות (ש"ע תמד ב).

מקדימים את דרשת שבת הגדול לשבוע שלפני כן (פמ"ג מש"ז תל א, קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך שליט"א א). והטעם: לפי שאומרים בשעת הדרשה הלכות השייכות לפני שבת ערב פסח וכדי שיהא שהות לעם לידע ולהכין צרכי הפסח כדין (מהר"ל מנהגים ה שבת הגדול אות י, א"ר תל ב, חק לישראל ב).

"זיהי נועם" ו"אתה קדוש": במוצ"ש אומרים "זיהי נועם" ו"אתה קדוש", והטעם: לפי שבשאר השנים במוצ"ש שקודם לפסח אין אומרים זיהי נועם משום שאין ששה ימי המעשה משא"כ בשנה זו מותר לעשות מלאכה בער"ש כרגיל ויש ששה ימי המעשה (חק לישראל להגר"י ועלץ דיני ערב פסח שחל בשבת ג).

מלווה מלכה

יש אומרים: שיש להדר במוצ"ש הזה בסעודת מלווה מלכה, והטעם: כי במוצאי שבתות הבאים ליל א' דפסח וליל ח' [בחול] אין ניכר שהוא משום סעודת מלווה מלכה (חק לישראל להגר"י ועלץ דיני ערב פסח שחל בשבת ד).

יום חמישי – י"ב בניסן

תענית בכורות

בשנה זו מתענים הבכורים ביום חמישי

הטעם שאין מתענים בערב פסח כבכל שנה: לפי שהשנה זה חל בשבת ואי אפשר להתענות בשבת (עיין ש"ע תע ב) לכן מקדימים את התענית (ש"ע מהר"ל קנח).

הטעם שאין מתענים ביום שישי

לפי שאין מתענים לכתחילה תענית נדחה ביום שישי (מהר"ל בשם הרוקח, תרומת הדשן קמד רמ"א תע ב, מג"א רמט ז, משנ"ב תע ס"ק ו).

טעם אחר: מפני כבוד השבת לפי שרגילים לומר בתענית סליחות ותחנונים ובערב שבת לא יתכן לומר כן לפי שלא יוכלו לטרוח בסעודת שבת [ולכאורה טעם זה לא שייך בתענית בכורים] (משנ"ב ת"ז ס"ק ד).

טעם אחר: כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה (מג"א רמט ז בשם הב"ח תרפו).

להקל בצום הזה

מכיון שתענית זו הוא צום נדחה הקילו בשנה זו יותר מכל השנים ולכן המצטער מחמת התענית ואינו יכול להשתתף בסיום מסכת אינו צריך להתענות (קונטרס ערב פסח שחל בשבת מהגר"ח זוננפלד א), ויש שהקילו לאב המתענה עבור בנו הבכור בשנה זו כיון שאינה בזמנה (פתחי תשובה איסורין בשם ש"ת דברי מנחם ס' ח).

סיום

המנהג לעשות סיום ביום ה', ויש הנהגים: לעשות סיום ביום ו' (ברכת הפסח ו א). ויש הנהגים: לעשות את הסיום ביום ה' ואוכלים מהסיום ביום ו' (מקראי קודש פסח ח"ב סימן כ). ויש הנהגים: לעשות סיום ביום חמישי וגם ביום ו' (אורחות איש מהגר"ק, אורחות רבינו ח"ב עמוד נז).

ואומר ה"יהי רצון" של שרפת חמץ ואין אומרים את הנוסח "כל חמירא" כבכל שנה (מהר"ל הלכות בדיקת חמץ), והטעם: כיון שלא יכול לומר דלא בערתיה שהרי משייר חמץ לשבת (תמד ב ברמ"א), ויאמר זאת בשבת.

מבערים את כל החמץ מלבד מזון ב' סעודות (ש"ע תמד א). דהיינו לחם לב' סעודות וכן מאכלי חמץ לתינוקות ישייר רק כדי צורך מאכלם עד זמן האיסור (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ג).

והטעם שלא משירים מזון ג' סעודות: לפי שזמן סעודה שלישית אחר מנחה ואינו יכול לקיימה לאחר זמן הביעור באכילת חמץ (ש"ע תמד א).

אכילת חמץ אחרי שריפת חמץ: אף אחר שריפת חמץ מותרים באכילת חמץ (חק לישראל דיני ערב פסח שחל בשבת ג).

יש שכתבו שיש הגמנועים מלאכול חמץ מזמן הביעור עד הלילה, **והטעם:** כדי שלא יטעו לשנה הבאה, **טעם אחר:** שידייקו מלשון הש"ס (פסחים מט, א) שכתבו מבערים את הכל לפני השבת... ומשייר מזון ב' סעודות ואם היה מותר לאכול חמץ כל היום לא היה להם לתת שיעור לשירור, **ולמעשה** הכל כמנהג המקום (ספר חקת הפסח הקצר).

שימור החמץ
צריך לזהר להניח החמץ במקום המוצנע ושמור (עיין ש"ע תלד א), ובתוך כלי מכוסה, **והטעם:** כדי שלא יגררו עכברים (סדר ער"פ שחל בשבת להגר"ח זוננפלד ב).

איסור מלאכה
יום שיש מותר בעשיית מלאכה (כנה"ג בספרו פסח מועדים אות צג, חק לישראל יז). **והטעם:** לפי שסיבת איסור מלאכה בערב פסח בכל שנה (ש"ע תסח א) משום שהוא זמן הקרבת הפסח ונחשב כיו"ט או שנקרא מועד ובשנה זו הקרבת הקרבן בשבת (ביאור הלכה תסח ד"ה מחצות, מנהגי מהר"ל פסח).

והטעם שלא גזרו איסור מלאכה אטו שאר שנים [כמו שגזרו לענין ביעור חמץ (כמבואר בש"ע תמד ב)]: משום שיאמר שמה שעושה מלאכה בשנה זו מפני שהפסח לא היה קרב באותו הזמן, **טעם אחר:** דשאני ביעור חמץ שאם לא יערר בזמנו הוא איסור תורה, אבל איסור מלאכה בערב פסח הוא מדרבנן ולא גזרינן (אפי זוטרי תמד דף מו, ב מט, א).

אפיית מצות - מצות מצווה
הנוהגים לאפות כל שנה מצות מצווה בערב פסח בשנה זו יש שאופים בערב שבת אחר חצות (ש"ע תנח א).

הטעם שאומרים ביום ו' ולא בליל פסח
כדי שיתבטל החמץ שנתערב מש"כ בליל פסח שחמץ אסור במשהו (טור תנח). **טעם אחר:** כדי שלא לטרוח ביו"ט (טור שם רדב"ז ח"א תעז). **טעם אחר:** שלא לאחר אכילת מצה לפי שזריזים מקדימים למצות (טור שם). **טעם אחר:** שמא יקדים מבעוד יום ויבוא לידי חילול שבת (רדב"ז ח"א תעז). **טעם אחר:** כדי שלא יבוא לידי טעות בשאר השנים לאפות בליל פסח (חק יעקב).

[ביטול הפירודים: אין צריך לבטל הפירורים שנופלים בשעת לישה המצה כבשאר שנים, **והטעם:** לפי שאינו זמן האיסור (ער"פ שחל בשבת להגר"מ טו)].

הלל: אין אומרים הלל בשעת אפיה כבכל שנה, **והטעם:** לפי שהסיבה שאומרים הלל דוגמת עשית קרבן פסח (יסוד ושרוש העבודה שער ט ד) ועכשיו זה לא זמן של הקרבת קרבן פסח ונראה כאומר הלל בכל יום שנחשב (עיין שבת קיח, א) כמחרף ומגדף (מנחת אליעזר ח"א סימן נט ד).

יש הנוהגים לאפות בליל פסח, והטעם:
לפי שהוקש מצה לפסח וחביבה מצווה בשעתה (שבלי הלקט ריג).

טעם אחר: לפי שבליל פסח חמץ אסור במשהו, מתוך כך יתנו לב לדקדק יותר בשמירה לשם פסח (ראב"ה ח"ב סימן תנב).

טעם אחר: משום הידור מצווה שפת כמה טובה מפת צוננת (ערוה"ש שם ג).

הגעלת כלים
מדינא מותר להגעיל כלים כל היום (חק לישראל כב), **ויש אומרים:** שטוב להגעיל קודם שעה חמישית, **והטעם:** כדי שלא יבואו לטעות בשאר שנים (נטעי גבריאל פרק י ערב פסח שחל בשבת א הערה א).

תספורת ורחיצה: מסתפרים ורוחצים בחמין וטובלים לכבוד החג, ואף שאינו נוהג כן בכל ערב שבת טובל עצמו לכבוד הרגל (עיין ר"ה טז, ב).

מכירת חמץ
מעיקר דין יכול למכור עד כניסת שבת (דרכי חיים ושלוש תקע), **ומיהו ראוי** לכתהילה למכור קודם שעה השישית, **והטעם:** כדי שלא יבואו לטעות לשנה הבאה (ש"ת מהר"ם שיק א"ח רה).

למעשה: מוכרים את החמץ כבכל שנה [ויכול לכלול במכירה גם את החמץ שדעתו לאכול בשבת (הגרש"א א"ש פרק שמיני ערב פסח שחל בשבת ח) ומתנים עם הגוי שהקנין יחול בשעה מסוימת סמוך לכניסת השבת (חק יעקב בשם בעל החתן סופר, ש"ת הר צבי א"ח קכו בשם הגר"ח זוננפלד, הגרש"א שם)], **והטעם:** כדי שאם ישתמשו הסוחרים שוב בחמץ לא תתבטל המכירה (אמרי יושר ח"א סימן קמו).

מתי חלה המכירה, יש אומרים: שיכתבו בשטר המכירה שיחול למחר ביום השבת סמוך לזמן האיסור (שואל ומשיב מהד"ו סימן נ ד"ה ודרך אגב).

ויש אומרים: שהמכירה חלה כרגיל בערב שבת, **והטעם:** משום שחוששים לאיסור קנין בשבת (ש"ת לבושי מרדכי מהד"ק סימן עה).

להשתמש במקומות שמכרו לגוי: יש אומרים שמותר למשכיר להיכנס לאכול בחדר שהשכיר לגוי אף לדעת הפוסקים שחלה המכירה בערב שבת, **והטעם:** משום שכותבים בשטר המכירה שמותר למשכיר להשתמש באותם המקומות כרגיל עד זמן האיסור (ספר שבת פסח עמוד שה).

שבת קודש - י"ד בניסן

סעודות שבת - מאכלי שבת

שבת שתי הלחם: יש שקוראים לשבת זו "שבת שתי הלחם", **והטעם:** מאחר שמשאירים בה שתי לחמים (כמבואר בש"ע תמד א) לשתי סעודות.

סוגי מאכלים
אין להכין מאכלים כמו דיסא וכדומה (ש"ע תמד ג), **[פשיטתא - קוגל וכן מאכל שיש בו קמח או קמח מצה של חמץ]**, **והטעם:** לפי שדרכו להידבק בסיר ואם כן יצטרכו להדיחם אחר אכילה משום איסור חמץ ואסור להדיחם כיון שאין בהם לצורך היום ונמצא מדיח אותם בשבת שלא לצורך שבת (משנ"ב תמד ס"ק ג) [אך בקינוח באצבע לחוד אין קפידא].

בישול לשבת
נכון לבשל בכלים של פסח ומוצרים הכשרים לפסח, ומכינים במקום מוצנע כמה קערות וכוסות של חמץ שיאכל בהם בשבת, **והטעם:** כדי שלא יתערבו כלי חמץ בכלי פסח (מנהגי מהר"ל, קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו). **טעם אחר:** כדי שלא יצטרכו להדיח את הכלים בשבת שאם יבשל בכלים של חמץ גם תבשיל וישאר חמץ ויצטרכו להדיח בשבת את השומנים שנשארו בסיר או בצלחת (מחצית השקל תמד ג] ס"ק ד). ואינו מריק בכף מקדירה שבישל בו תיכף לקערה של חמץ, רק מהקערה מהקדירה של פסח לקערה של פסח שנקרא אז כלי שני ואז בכף של פסח מערה לקערה של חמץ (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

ויש הנהגים: לבשל לפני שהכשירו את הגז והמטבח בכלים של חמץ ומצניעים את האוכל במקום מיוחד ורק אחר כך מכשירים את הגז והמטבח ואז מבשלים בכלים של פסח לפסח (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

הכנת מקום לסעודות שבת

מייחדים מקום מיוחד לאכילה בשבת ואם אפשר שלא במקום שאוכל בפסח (סדר ערב פסח שחל בשבת הגר"ח זוננפלד ב), **והטעם:** כדי שלא יתפזרו הפירורים בכל הבית, ולא יאכל במקום צר ודחוק שאינו מכבוד השבת (סידור הפסח כהלכתו ע"פ שחל בשבת ב יא), וביותר צריך להשיג על הקטנים בכל זה (הגר"ח ז שם).

צורת אכילתו

אכילת מצה: אם היה מותר לאכול מצה בערב פסח, היינו אוכלים בסעודת השבת מצה ולא נכנסים לבעיות חמץ, **והטעם שאין עושים כן:** לפי שאסרו חכמים לאכול מצות בערב פסח (עיין ש"ע תעא ב), כדי שהמצה תהיה חביבה עליו בשעת מצוותה.

יש הנהגים: לאכול את החמץ בנפרד ומנקים הידים והמפה ומחליפים מפה ואחר כך אוכלים מאכלים של פסח בכלים של פסח.

בדיניו: טוב שלא יעבור שולחן ממש. **והטעם:** דהוי כסילוק מהאכילה (עיין ש"ע קעז ב) וכל שכן שלא יעבור מחדר לחדר.

יש הנהגים: לאכול הסעודה בכלי חמץ, מהטעם כיון שאוכלים חלות חמץ ומערבבים את האוכל המבושל בכלי הפסח.

זהירות מפירוורים: יש ליזהר שלא יתפזרו פירורי מהחמץ לאכילת השבת ויש לוקחים פיתות שאין בהם כמעט פירוורים ואין בזה משום מיעוט כבוד שבת (סידור הפסח כהלכתו ע"פ שחל בשבת ב יא).

ויש ליזהר שלא ישאר חמץ, ואף ראוי לבטל בשביל זה לחם משנה, ואפשר לצרף מצה בשביל לחם משנה (חז"א קובץ אגרות ח"א קפח).

מצה עשירה [לגבי ספרד]

דעת הרבה מחכמי ספרד להנהיג לאכול בסעודה שבת במצה עשירה [היינו קמח שנילוש במי פירות כגון יין דבש] שלפי רוב הפוסקים אין חשש חימוץ במצה עשירה (טור תמד א שכך נהג ר"ת, חיד"א, בר"כ תמד א, כה"ח שם טו, פניני הלכה פח ח), ואף שברכתה בכל ימות השנה מזונו מ"מ קביעות סעודה של שבת קובעת אף לברכת המזון (כה"ח תמד יא).

הטעם שלא תקנו שיאכל כל הג' סעודות מצה עשירה [לגבי ספרד]: לפי שאין סיפק בידי כל אדם לעשת מצה עשירה כל ג' סעודות לא אטריחו חכמים (כה"ח תמד ד בשם הב"י תמד א).

מאכל עם פירוורי מצה

מותר לבשל בשבת זו תבשיל עם פירוורי מצה כגון דגים ממולאים (גפילטעפיש) קנידלך אף לנהגים שלא אוכלים מצה בערב פסח, **והטעם:** לפי שגזרו דווקא במצה בעין שלא לאכול אבל מצה שבתערובת מותר (אליהו רבא תעא).

ניקוי הבית אחר הסעודה

לאחר האכילה מנקה במטאטא, ויש נמענים מלכבד במטאטא של שערות רכות שמותר בכל שבת, **והטעם:** מפני שקשה לנקותו אחר כך מפירוורים שנדבקים בו ואי אפשר להכיר ונראה שאפשר לנקות במקל גומי וכדומה שאין בזה משום גומות ויש בזה שינוי ולכן מותר בשבת ובלבד שלא ישוטף במים (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

ומצניעי הפירוורים שמלקט לבערם למחר (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

לחם משנה

מותר לצרף מצה של פסח ללחם משנה (הגרש"א הליכות שלמה רק שמיני יא), **והטעם:** משום שהטעם ללחם משנה זכר למן אין צריך לקחת רק שנים ולא בעינן ראוי לאכילה (ש"ת פרי השדה ח"ב סימן פח, אגרות חז"א ח"א קפח) ויש אומרים שיעטוף בכיסוי ניילון את המצה שלא תיגע בחלת חמץ (ארחות רבינו ח"ב ע' יא).

ביטול חמץ

יבטל החמץ ביום השבת, **והטעם שאינו מבטל בערב שבת:** כיון סוף סוף יהיה צריך לבטל למחר שהרי חוזר ומשייר לצורך שבת ויש חשש שמא ישאר קצת (ב"י תמד ב, כה"ח תמד מד, משנ"ב תמד ס"ק א).

צורת הסעודה - סעודה שלישית

מכיון שזמן סעודה שלישית הוא לאחר זמן הביעור ואסור באכילת חמץ האין יקימנה מצה אסור לאכול קודם הסדר, וחמץ אסור מהתורה, וכן אורז וקטניות שאוסרים מצד המנהג אסורים באכילה לנהגים כן (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ו).

יש הנהגים: לפצל את הסעודה המן הדין ראשונה לשתיים, היינו שבאמצע הסעודה מברך ברכת המזון וישהה מעט ויש שמפסיקים כמחצית השעה אם יש עוד זמן עד סוף אכילת חמץ [מנהג החז"א באגרות ח"א] ויש שעוקרים עצמם מהחדר ומהשולחן לזמן קצר ונוטלים ידים לסעודה שלישית ויברך ענט"י והמוציא ויאכל בשביל סעודה שלישית (משנ"ב שם ס"ק ח שכך כתב הגר"א, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ו).

והטעם שאינו נחשב כגורם ברכה שאינו צריכה: כיון שמכוון לצורך סעודה שלישית (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

ויש לזהר לאכול את החמץ שבתוך הסעודה הזאת לפני סוף זמן אכילת חמץ.

כמו כן לא ימנע עצמו מלאכול עוד פעם אחר מנחה סעודה שלישית שאז הוא עיקר זמנה (חק לישראל לו בשם הגהות מהרש"ם מברעזאן).

יש הנהגים: שלא לחלק כלל רק אוכלים סעודה אחת ואחר הצהריים אוכלים מאכלים שונים במקום סעודה שלישית (עיין רבינו יונתן פסחים יג, א).

יש אומרים: שיאכל מיני פירות או בשר ויין (רמ"א תמד א), **והטעם:** משום שיש הסוברים שאפשר לקיים סעודה שלישית בכל השנה באכילת פירות או בשר ויין ובשעת הדחק אפשר לסמוך על השיטות האלו (משנ"ב שם ס"ק ח).

יש אומרים: דמשום מצה לתיאבון עדיף במיני פירות שאינו משיביע כל כך (כה"ח תמד טו), **ויש אומרים:** שבשר ודגים עדיף מפירות (מג"א תמד ב עיין כה"ח שם).

פירות משבעת המינים: יש מהדרים לאכול מפירות מז' מינים, **והטעם:** כדי לברך אחריה ברכה מעין שלוש (כה"ח תמד טו, קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך כד).

אחרי שאכל ינער המפה ויקנה הקערות בידו ויטמנם עם כלי החמץ, ואחר כך מכבדים את הבית שאכלו בו (ש"ע תמד ד, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ה).

קינוח שיניו ופיו: אחר סוף זמן אכילת חמץ ינקה היטב את פיו ושיניו להסיר כל חמץ הדבוק בחניכיים ובפה (בן איש חי שנה ראשונה פרשת צו אות ח חק לישראל מה), ואפשר בקיסם אם לא מוציא דם.

וכן ינער המפה ויבדוק בכיסוי בגדיו ובגדי ילדיו ושוטף הכלים של חמץ ומצניעים (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת לגר"מ שטרנבוך כ).

חמץ שנשאר

לזרוק בבית הכסא זורק בחתיכות קטנות לבית הכסא ושוטף במים (פמ"ג תמד מש"ז ה ו), משנ"ב שם ס"ק כא, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ד).

להשליך לפח האשפה

יש אומרים: יש לשלך את החמץ לפח האשפה, והטעם: משום שאינו נחשב כרשות דיירי הבנין אלא העירייה היא הבעלים של מיכלי האשפה וכיום שהוא מטונף במקצת אין חשש שיוציאו החמץ ויאכלו (הגרש"א הליכות שלמה פסח ח כד). ואם מפקיר בפני שלושה בערב שבת את חלקו בפח אפשר להשליך לתוכו את החמץ לפני שעת איסורו (כך נהג הגר"י קניבסקי).

אפשרות נוספת: שיוציא מכלל ראוי לאכילה כגון שישפוך אקנומיקה.

ביטול

אף על פי שלא שייר חמץ בבית צריך לבטל החמץ, והטעם: כדרך שמבטל כל השנים (ש"ע תמד ו) דהיינו עד סוף שעה חמשית (משנ"ב שם ס"ק כב).

שתיית יין: אין שותים מעט יין משעה עשירית, והטעם: לפי שהוא משביע, הרבה יין מותר לשתות, והטעם: לפי שגורר תאות המאכל (ש"ע תעא א).

שינה: יש אומרים: שצריך כל אדם לישן ביום השבת אחר סעודת שחרית, והטעם: כדי שיהיה נעור היטב בלילה והוא הדין שהנשים והקטנים יזהרו בכך, ואחר שיקץ משנתו ביום יעסוק בתורה הנותנת חיים לעושיה וטוב ללמוד מסכת פסחים (בא"ח).

טלטול המצות

מצות מצווה אסור לטלטלם לפי שאסורות באכילה מדרבנן (ירושלמי פסחים פ"ה ה"א) בערב פסח והם מוקצה (פמ"ג א"א תמד א). **וכתב הגרש"א** (הליכות שלמה פרק שמיני יב) שדין זה נאמר דווקא ביום אבל בליל שבת מותרת בטלטול לדברי הכל, כיון שאינה אסורה מן הדין באכילה בלילה וכל שכן בשבת קודם (מנחת שלמה קמא סימן י הערה 3).

מצות דגילות: יש אומרים שהם אינם מוקצה ומותר לטלטלם, והטעם: משום שראויים לקטנים לעופות וכן לקטנים (פמ"ג שם, קובץ אגרות לחז"א ח"א סימן קפה).

סדר התפילות

שחרית

משכימים לבתי כנסיות להתפלל (קב הישר פרק צ א, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ה) ולא יאריכו בתפילות שחרית ומוסף, וכן לא יאריכו במי שברך (חק לישראל לג, קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך יח).
והטעם: לפי שאחר שליש היום אסור לאכול חמץ ומקדמים כדי שלא יבואו להיכשל באיסור אכילת חמץ אחר זמן איסורו (כה"ח תמד ז, חק יעקב שם).

יצירות - יש הנהגים: לאומרו אף בשנה זו (פמ"ג תל, מש"ז א, א"ר שם ב), **ויש אומרים:** שבשנה זו לא יאמרוהו, והטעם: כדי למהר לסעודת שחרית (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ה, לוח א"י).

יש הנהגים: לומר יוצרות בשבת קודם שבת הגדול, והטעם: לפי שביוצר לשבת הגדול מסדרים בו הלכות בדיקת וביעור חמץ והגעלת כלים ובשבת ער"פ כבר עבר זמנם של כל אלה לכן טוב לאומרם בשבת הקודם (קובץ אמרי קודש מצורע תשסח עמוד ז).

הפטרה

מפטרים "וערבה לה" (מלאכי ג) ככל שבת הגדול (לוח א"י), **ומנהג הגר"א** לקרוא את הפטרה של פרשת השבוע פרשת "צו" (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ה).

מנחה: ראוי להתפלל מנחה מיד בתחילת זמנה דהיינו חצי שעה אחר חצי היום, **והטעם:** כדי לאכול סעודה שלישית (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ו).

"צדקתך": אין אומרים "צדקתך" (ש"ע תכט ב), **והטעם:** כיון שאם היה יום זה יום חול לא אומרים תחנון הוא הדין שלא אומרים צדקתך, **"ברכי נפשי"** (תהילים קג) וכן אין אומרים "ברכי נפשי" (רמ"א תל, חק לישראל ג).

הגדה

יש הנהגים: לומר הגדה של פסח "מעבדים היינו" כבכל שנה (פמ"ג מש"ז תל א, משנ"ב שם ס"ק ב).

סדר קרבן פסח: אחר תפילת מנחה יש הנהגים לומר סדר קרבן פסח (חק לישראל נא), **והטעם:** לפי שקרבן פסח דוחה שבת, ובזמן בית המקדש הקריבו קרבן הפסח אף כשערב פסח חל בשבת (עיין פסחים עז) ואחר כך אוכלים סעודה שלישית (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ד). ויש להזכיר את השינויים בסדר ההקרה בשבת מיום חול (של"ה מסכת פסחים), ואם לא נשאר זמן לגמור סדר קרבן פסח קודם שעה תשע וחצי אומרים סדר קרבן פסח אחר סעודה שלישית. **זבירושלים** המהדרים לומר סדר קרבן פסח בכותל המערבי אומרים לעולם אחר סעודה שלישית (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ו).

הכנה לצרכי הסדר - שלא להכין משבת ליו"ט

בדיקת המרור [חסא]

הלוקחים חסא למרור יש לבדקם מתולעים בערב שבת (עיין משנ"ב תעג ס"ק מב, קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך יב, חק לישראל סג).
[ויניח במקור או במטפחת רטובה כדי שלא יכמוש ולא יניח במים שלא יפסלו משום כבוש ואין יוצאים ידי חובת מרור בכבוש] (מ"א תעג יד, משנ"ב ס"ק לח).

והטעם שלא ימתינו למוצאי שבת: לפי שאם ימתינו לליל הסדר, לא יבדקו יפה, לפי שיבדקו במהירות וכן אין רואים טוב בלילה, ועוד דהוי דבר שאפשר לעשות מבערב שבת, ועוד שבאור יום בודק יותר טוב ובדיקת תולעים יש לבדוק היטב (הגדת חיים לרא"ש).

חריץ - יש הנהגים: לטחון מערב שבת ומכסים היטב הדק, ועדיין ניכר טעם חריץ באכילתו (עיין חיי אדם כלל קג ג).

יש הנהגים: לפרר במוצאי שבת דווקא ולא מוקדם כל כך שפג הטעם מאוד (מעשה רב קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך יג) וירסקו בשינוי דהיינו שיהפוך הכלי המפרר או הכלי שמפוררים לתוכו או יעשו שינוי אחר (עיין משנ"ב תקד ס"ק יט, חק לישראל סג).

זרוע וביצה: יש לצלות את הזרוע קודם השבת עם קצת בשר עליה, **והטעם:** לפי שאינה נאכלת בליל פסח ושמה תישאר עד לאחר יו"ט ראשון לפי שאין רגילים בצלי והוי שלא לצורך יו"ט (מ"א תעג ח בשם הד"מ, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ד, חק לישראל כז).
ואם לא צלה יצלה במוצ"ש, וחייב לאכול את הזרוע בחג עצמו כדי שיהיה הצלי לצורך יו"ט (משנ"ב תעג ס"ק לב, חק לישראל כז).

ביצה וכן יכין הביצה לליל הסדר בערב שבת אם אינה רוצה לאכלה בליל פסח (פמ"ג תמד מש"ז ב, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ד).

ביצה - הטעם שמביאים ביצה שהיא זכר להגיגה, והרי כשהיה בית המקדש קיים לא היו מקריבים קרבן חגיגה בשבת (עיין פסחים סט, ב).
והטעם: כיון שאין הביצה אלא לזכר בעלמא (טור תעג ד).

טעם אחר: שאם שינה בשנה זו יראה שמחשיבים כקדשים ממש (טור שם).
טעם אחר: יש לחוש שאם לא יכין בשנה זו לא יכין גם בשנים אחרות (תוס' פסחים קיד, ב ד"ה אחד).

והטעם שלא חוששים אם אנו מניחים ביצה שהיא זכר להגיגה שמה כשיבנה בית המקדש יאמרו אשתקד עשינו זכר להגיגה בשבת גם עכשיו נקריב בשבת ואין חגיגה קרבה בשבת: לפי שהקרבה מסורה לזרזין וכשיבנה בית המקדש משה ואהרן יהיו עימנו וליכא למטעי (תוס' פסחים קיד, ב ד"ה אחד).

חרוסת: יכין החרוסת קודם השבת כדי שיוכלו להתחיל הסדר מיד בתחילת הלילה (חיי אדם כלל קל) ומותר לשפוך היין ביו"ט (אורחות רבינו חלק ב עמוד י ה).

מי מלח: ראוי להכין את המלח לפני שבת (משנ"ב תעג כא, חיי אדם כלל קל, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ד).

שולחן הסדר: נכון להכין את שולחן הסדר והכסאות להסבה קודם השבת, והטעם: כדי שמיד שיחזור מבית הכנסת יוכל לערוך את הסדר מיד (מהר"ל וויל קצג הביאו הפ"ח ס"ס תמד) **וכשמסדרים במוצאי שבת:** יערכו מיד אחר צאת הכוכבים, והטעם: כדי שלא יהיה מכין משבת ליר"ט.

בדיקת המצות: יבדוק המצות בערב שבת שלא יהיו ביניהם חשש כפולות ונפוחות (על פי לחם הפנים שעל קש"ע קי א).

הכנת הכייתים למסובים: יש הנהוגים להכין את הכייתים לצורת מצוות הלילה לפני הסדר, השנה יכנו בערב שבת אף שמותר לשקול בשבת ויר"ט לצורך מצווה **והטעם:** כדי שלא להשתהות בהתחלת הסדר.

פתיחת מצות ובקבוקים: יש לפתוח את חבילת המצות בערב שבת וכן יכין את הג' מצות השלמות, וכן יפתח את בקבוקים היין ומיץ ענבים ושאר משקאות.

הכנת אש: יכין אש מבערב שבת [נר עשרים וארבעה שעות] לצורך הדלקת נר יר"ט ולבישול המאכלים, **והטעם:** לפי שאסור להוציא אש חדשה ביר"ט ומותר רק להעביר מאש דולקת (ש"ע תקב א).

שעון שבת: יש לזכור ולהכין את שעוני השבת שיתאים לזמן ליל הסדר.

פתילות: המדליק נרות שבת עם פתילות יש להכין הפתילות בערב שבת.

הפרשת חלה: בארץ ישראל יזהר מאוד להפריש חלה מהמצות בערב שבת וכן להפריש שאר תרומות ומעשרות ממאכלי ליל הסדר, **והטעם:** משום שאסור להפריש חלה ותרומות ומעשרות ביר"ט (ביצה לו, ב) ואין יוצאים חובה במצה שלא הופרש ממנה חלה (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך י).

עירוב חצרות לכל ימות השנה

המנהג הוא שבערב פסח עושים עירוב חצרות לכל ימות השנה (ש"ע שסח ה, שצד ב), בשנה זו עושים העירוב בערב פסח (חק לישראל לא).

ליזהר מאיסור הכנה

סיידור השולחן: אין מסדרים את השולחן ומצעות של הסבה והקערה ושום דבר של הסדר קודם, **והטעם:** משום איסור מכין משבת ליר"ט (הר"ו קצג, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ו).

הכנה בדיבור: לא יאמר אדם שהולך לישון כדי שיוכל להיות ער בליל הסדר, **והטעם:** משום שנראה כמכין משבת ליר"ט (חק לישראל מה, משנ"ב ס"ק ג, א"ר שו א), להרהר שישן ביום כדי להיות ניעור בלילה מותר (חק לישראל לח הערה פ).

לקיחת המחזור לבית הכנסת

המתפלל ביר"ט מתן מחזור ייקחנו לבית הכנסת בלילה או שיקח מבעוד יום ויעיין בו קצת (שמירת שבת כהלכתה פרק כח הערה קסב).

הולכת מלי הסדר לאכול מוחץ לבית

האוכלים בליל הסדר שלא בביתם אין להם לקחת מצות ושאר דברים בשבת לצורך יר"ט, **והטעם:** דהוי מכין משבת ליר"ט, ויש להם לחכות עד לאחר שהציבור אומר "ברכה" (מג"א ס"ס תרסז, לבוש תפ"ג, משנ"ב קג ס"ק א).

הוצאת אוכל קמח ליל החג

אוכל הנמצא במקפיא ואם יוציאו רק אחר צאת השבת לא יהיה ראוי לאוכלו בליל החג מותר להוציאו מהמקפיא בעוד היום גדול שיהא ראוי לאוכלו בשבת.

זמן לבישת בגדי יר"ט

יש אומרים: שילבשם בערב שבת (ע"פ משנ"ב תצד ס"ק ט), וכך נהג הקה"י ללבוש בגדי יר"ט גם בשבת (חק לישראל, נגד"ש דבילצקי במאסף אוצרות ירושלים), **והטעם:** לפי שאם ילבש ביר"ט הוי בזיון לשבת. **ויש אומרים:** שילבש אחרי מנחה של שבת (בן איש חי שנה א א ד צו אות ד). **ויש הנהוגים:** להחליף בשבת בבוקר מבעוד יום

לבישה סמוך לחשיכה: יש אומרים שלא ילבש בשבת סמוך לחשיכה, **והטעם:** משום דהוי מכין ליר"ט (כה"ח תקכט כג).

יש אומרים: שמוותר ללבוש אחר הצהרים סמוך לחשיכה, **והטעם:** כיון שבזמן הלבישה הוא מתכבד בבגד זה ואין זה בגדר הכנה משבת ליר"ט (ארחות שבת פרק כב קפב).

החלפת בגדים

קטנים: קטנים מותר להלביש בגדי החג קודם הלילה, **והטעם:** כיון שהוא לבוש ונהנה מזה גם בשבת עצמו אף כשמתכוון להלביש את בגדיו החדשים לכבוד יר"ט (עיין תקטא א) ונכון שלא יאמר בפה שמלביש לכבוד יר"ט.

ליל הסדר

תפילת ערבית

זמן התפילה: ימתין עד צאת הכוכבים ולא יקדים, **והטעם:** לפי שעלול להביא לידי מכשולים הרבה שחושבים שפקעה קדושת שבת והגיע כבר קדושת יר"ט (קונטרס דיני ערב פסח שחל בשבת להגר"מ שטרנבוך ו).

"לדוד ברוך" (תהילים קמד) – **"אלוהים יחנונו"** (שם סז)

אין אומרים מזמורים אלו ככל מוצ"ש, **והטעם:** לפי שהם פסוקי ברכה להצלחה במעשה ידינו ואין מעשה ידים ביר"ט (משנ"ב רצג א).

"ותודיענו"

יר"ט שחל במוצ"ש צריך להבדיל, **והטעם:** לפי שקדושת שבת חמורה משל יר"ט, ולכן אומרים בשמו"ע של לחש אחרי "אתה בחרתנו" "ותודיענו", שהוא כעין "אתה חוננתנו" (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ז).

"ויהי נועם" אין אומרים "ויהי נועם" "ואתה קדוש" (רמ"א רצה), **והטעם:** לפי שליל יר"ט אסור במלאכה ולא שייך לומר "ומעשה ידינו" (ש"ע רצה א).

"אלהינו הנביא" אין אומרים "אלהינו הנביא", **והטעם:** משום כבוד יר"ט (פמ"ג בספרו נועם מגדים אות ו, מט"א תר ב).

"זיתן לך" אין אומרים "זיתן לך", **והטעם:** לפי שהוא ברכה על מעשה ידינו ולא שייך לאומרו בליל יר"ט (מטה משה תקא).

"ברוך המבדיל" לפני עשיית מלאכה

נשים שלא התפללו תפילת ערבית של יר"ט ולא שמעו הבדלה, וכן אדם הרוצה לעשות מלאכה המותרת ביר"ט קודם הבדלה יאמרו קודם עשיית מלאכה "המבדיל בין קודש לקודש" (רמ"א רצט י), **והטעם:** כדי להתיר לעשות מלאכה קודם הבדלה ולהדליק הנרות (משנ"ב שם ס"ק לו, סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זוננפלד ז).

הדלת נר יר"ט

זמן הדלקת נרות יר"ט שחל במוצאי שבת מדליקים נר יר"ט אחר צאת הכוכבים כשהוא ודאי לילה ומברכות "להדליק נר של יר"ט" "וברכת שהחיינו" (חק לישראל ט).

הבדלה קידוש יקנה"ז

יקנה"ז: כאשר חל י"ט במוצאי שבת ישנו סדר מיוחד והוא שילוב של קידוש עם הבדלה ביחד כיון שכעת י"ט יש לומר קידוש של י"ט, ומכיון ששכעת גם מוצאי שבת יש לומר גם הבדלה.

סדר הברכות: יקנה"ז, יין - ברכת היין, קידוש - ברכת הקידוש, נר - ברכת האש, הבדלה - ברכת הבדלה זמן - ברכת שהחיינו.

הטעם בסדר הזה,

יין ראשון, לפי שהיין גורם לקדושה שתאמר שאם אין יין אין מקדשים, ועוד שייך הוא תדיר ותדיר ואינו תדיר תדיר קודם (נב' ברכות נא, א),

קידוש לאחריו, והטעם: לפי שקדושת היום עדיפא מהבדלה, **טעם אחר:** לפי שאם יבדיל תחילה מיחזי עליו קדושת השבת כמשאוי (רשב"ם פסחים קב, ב ד"ה כדאמר). **נר קודם להבדלה, והטעם:** ככל מוצאי שבת שנו קודם להבדלה (רשב"ם שם ד"ה רב).

הבדלה קודם לזמן: לפי שלא נתקן על הכוס שאם לא אמרו בשעת קידוש אומרו בשוק (עירובין מ, ב).

בברכת הנר

ברכת הנר על נר מיוחד שהודלק להבדלה או על נרות יו"ט.

ברכה על נרות יו"ט: יש אומרים שאין להדליק נר מיוחד עבור נר הבדלה ומברכים ברכת הנר במוצאי שבת זו על נרות יו"ט שהודלקו כבר, **והטעם:** כיון שמבואר בשו"ע (תקד"ה, משנ"ב שם ס"ק ל) שאסור להדליק נר של בטלה [שאינו לצורך] ביו"ט, ומיהו נר מצווה [כגון ברית וכדו] מותר אך לא לכל צורך מצווה מותר, ונר הבדלה במוצ"ש זה כיון שיש עוד נרות, נרות יו"ט וכיון שכל דין אבוקה במוצ"ש הוא רק הידור בעלמא ובפרט בזמנינו שאין צריך את האור הזה לצורך אורה שהרי יש אור החשמל לכן אין להדליק נר מיוחד בעבור זה (שו"ת ריבי"א ח"ב קו, מאמר רהצ סו ב שו"ת הרי"א א"ע ח"י"פ קו, הגרש"א הליכות שלמה פסח פרק ט ארחת הלכה הערה 155 קובץ מבית לוי תשנ"ח יו"ט שחל במוצ"ש ח).

יש אומרים: שמותר להדליק נר לצורך הבדלה (הוט שני פרק יג), **והטעם:** כיון שמדליקים לכבוד המצווה, ועוד שאבוקה גורמת תוספת אורה (הגרש"א שש"כ חלק ג פרק סב הערה לא, הגר"ש דבליצקי ער"פ שחל בשבת כב אות ל).

לקרב ולחבר שני הנרות כדי שיהיה אבוקה

יש אומרים: שאין לקרב את הנרות כדי שיהיה אבוקה ככל מוצ"ש, **והטעם:** כיון שחוששים לגרם כיבוי על ידי חיבור הנרות שממס קצת את החלב, וגם מנוסף על ידי זה מן הנר והוא גרם כיבוי [לשיפת הרא"ש פרק ב ביצה סימן יז] ואסור ביו"ט, ולכן יעמידו קרובים ואע"פ שמצות הבדלה באבוקה כיון שיש חשש לתקלה עדיף שלא לחברם (הגרש"א ה"ש סח פרק ט' ארחת הלכה הערה 155).

יש אומרים: שיש לקרב את שני הנרות בשעת הברכה משום אבוקה ככל מוצ"ש (קרו"י ארחת רבינו ח"ב קיא, הגר"ש"א מעדני שלמה ע' לו בהערה).

לכתחילה: אין לקרב ממש עד שיגעו זה בזה, **והטעם:** כיון שלכתחילה צריך לזהר משום ממחק (הגר"ש"א שם).

עצה שלא לשנות מכל מוצ"ש ליקח אבוקה קטנה הדולקת זמן מועט, ואין בו הנאה והוי הדלקה רק לצורך מצוה ולהדליקה קודם הקידוש ותכבה מאליה אח"כ (הגר"ש"א האוה"ל, ער"פ שחל בשבת).

עצה נוספת שלא להיכשל בגרם כיבוי: לקחת שני גפרורים לברכת מאורי האש, ואח"כ מניחים כמו שהם עד שיכבו (ערב פסח שחל בשבת).

עצה נוספת שלא לגרם חשש כיבוי: להניח גפרור על גבי שלהבת הנר ולא מפרידים (הלכות חג בחג שבועות פרק ח הערה 43).

בשמים: אין מברכים ביו"ט, והטעם: לפי שהטעם בבשמים בכל מוצאי שבת כדי

להפיג צער הפרידה מן הנשמה היתירה (תוס' ד"ה ביצה לג, ב ד"ה כג, משנ"ב שם ס"ק ג). וגם ביו"ט יש לנו נשמה יתירה (רשב"ם פסחים קב, ב ד"ה ושמואל), **טעם אחר:** ששמחת יו"ט ואכילה ושתייה מועיל כמו הבשמים (תוס' שם ד"ה רב). **טעם אחר:** שחוששים שמה יבוא לקטום ההדס (מרדכי פסחים).

למלאות יין על גדותיו: אין למלאות את היין אף לנוהגים לעשות כן בכל מוצאי שבת, **והטעם:** שהרי סיבת השפיכה כתב ברמ"א לסימן ברכה בתחילת שבוע ועכשיו שהוא יו"ט ואסור בהרווחת שכר, אם יעשה כן הוי בזיון קדושת יו"ט (שש"כ פרק ס"ב הערה כו).

אמירת פסוקי "הנה אל ישועתי": אין אומרים פסוקי "הנה אל ישועתי" ככל מוצ"ש, **והטעם:** כיון שטעם אמירת פסוקים אלו הוא לסימן טוב למעשה ידיו (כבמבואר ברמ"א רצו א) וש"יך לומר זאת רק במוצאי שבת לחול שיש בו עשית מלאכה סימן טוב ולא במוצאי שבת ליו"ט שאין בו עשית מלאכה (שש"כ פרק ט הערה סד).

הסתכלות בציפורנים: אין המנהג להביט כ"כ בציפורנים לאור הנר ככל מוצ"ש (הגרש"א, בהליכות שלמה סדר ליל פסח קדש פרק תשיעי הערה 155).

נשים בשתיית כוס הבדלה של יקנה"ז: אף שנהגו הנשים שלא לשתות מכוס של הבדלה (כמבואר במשנ"ב רצו ס"ק ו בשם הש"ל"ה) כוס של יקנה"ז מותר לשתות, **והטעם:** משום שהבדלה טפילה לקידוש ועל היין יש שם יין של קידוש ולא של הבדלה (הגרש"א, בהליכות שלמה סדר ליל פסח פרק ט דבר הלכה מו, קובץ מבית לוי יו"ט שחל במוצ"ש ז).

בנוסח הקידוש אומרים בהבדלה "בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת וכו".

"בברכת גאלנו" צריך לומר "ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים" ולא כמו שאומרים בכל שנה מן הזבחים ומן הפסחים וגומרים הסדר (סדר ערב פסח שחל בשבת לגר"ח זונפלד ז), **והטעם:** לפי שאין חגיגה נאכלת באותה לילה דחגיגה ארבעה עשר נאכלת קודם הפסח שהפסח נאכל על השובע דאין חגיגה קריבה בשבת (תוס' פסחים קטז, ב ד"ה ונאמר) ובמוצאי שבת אין חגיגה לפי שאין חגיגה קרבה בשבת ולכן אומרים "מן הפסחים ומן הזבחים" והכוונה על זבחי שלמים שיקריבו למחר ביום (ב"ח תעג ז, מג"א תעג ל, פמ"ג מז תמד ג).

יש אומרים: שאין לשנות הנוסח, **והטעם:** לפי שאנו מתפללים על השנה הבאה ואז לא יחול פסח במוצאי שבת (שו"ת כנסת יחזקאל א"ח סימן כג, דינים והנהגות ח"א פרק יז לב) [ולפי זה לכאורה יש לומר מן הפסחים ומן הזבחים בפסח שבשנה שלפני פסח שיחול במוצאי שבת שהרי מתפללים על שנה הבאה].

יש אומרים: שסופר כתב בגליון "במ"ש מן הפסחים ומן הזבחים" וחשבו שהוא ר"ת "במוצאי שבת" אך באמת ר"ת "במשנה בירושלמי" ששם הגירסא "מן הפסחים ומן הזבחים" (מקור ברוך לבעל תורת תמימה).

מלווה מלכה

יש אומרים: שבפסח שחל במוצאי שבת ירבה קצת בסעודות יותר מהרגיל כל שנה כדי לקיים בו סעודת מלווה מלכה, ודבר בעיתו מה טוב שהיא סעודות של דוד המלך ואף המצה מבואר בזוהר שהיא כנגד דוד (הגדת חיים לראש פיסקא שולחן ערוך אות א).

"יהי רצון שזנכה באמת לאכול זבחים ופסחים בירושלים ברינה, ועיינו תחזינה בבנין אפריון על מכוני הר ציון הוד והדר בבית מקדשינו ותפארתנו אמן".